

SZOLFÉZS TANTERV

A tantárgy cél és feladatrendszere

Oktatási cél

Az ének tantárgy kiegészítéseképpen és a hangszeres (furulya) oktatás segítésére, támogatására szolgál.

Célja:

A szolfézszt már zeneiskolában tanult diákok ismeretanyagának rendszerezése, kibővítése;
a szolfézszt még nem tanult tanulók zenei fogalmakkal, alapismeretekkel, a zene felépítésével való megismertetése és ezek gyakorlása.

Fejlesztési lehetőségek:

Az elméletben elsajátított zenei ismeretek, jelenségek gyakorlatba való átültetése írásbeli gyakorlatok, tapsolás, éneklés, zenehallgatás, hangszerjáték útján.

Követelmények:

A megtanított anyag minél magasabb szintű elsajátítása és annak gyakorlatban való alkalmazása.

A tantárgy követelményrendszere

Követelményrendszer

A zenei alapismeretek, fogalmak, a zene felépítésének elméleti ismerete és gyakorlati alkalmazása.

Hangjegy és szünetértékek, ritmusok ütemek; a hangok, kulcsok, hangközök, hangsorok, hangzatok, hangolási rendszerek által a zene összetevőinek minél átfogóbb megértése.

Tárgyi feltételek

- Szaktanterem
- Zongora
- Ötvonalas tábla
- CD-játszó, erősítő, hangfal
- Hangzó anyag
- Fénymásoló

A tananyag beosztása

Évfolyamonként évi 37 órában történik szolfézsoktatás, az 5-6. évfolyamon.

Tananyag, témakörök

5. évfolyam

1. HANGOK JELÖLÉSE
2. HANGJEGY- ÉS SZÜNETÉRTÉKEK
3. RITMUSKÉPLETEK
  - a. Nyújtott ritmus
  - b. Éles ritmus
  - c. Szinkópa
4. ÜTEMEK, ÜTEMMUTATÓK
  - a. Hangsúlyok
  - b. Artikulációs jelek
5. A HANG
6. HANGOK LENEVEZÉSEI
  - a. ABC-s hangnevek
  - b. Szolmizációs hangnevek
7. A TÖRZSHANGOK
8. A HANGOK FEKVÉSEINEK ELNEVEZÉSE, JELÖLÉSE
9. KOTTAKÉP
10. KULCSOK
  - a. G-kulcsok
  - b. C-kulcsok
  - c. F-kulcsok
11. HANGKÖZÖK ELNEVEZÉSEI
12. EGÉSZHANG, FÉLHANG
13. MÓDOSÍTÓ JELEK, MÓDOSÍTOTT HANGOK
14. TISZTA PRÍM (T1)
15. TISZTA OKTÁV (T8)
16. BŐVÍTETT PRÍM (B1)
17. KIS SZEKUND (K2)
18. NAGY SZEKUND (N2)
19. ENHARMONIKUS HANGOK
20. HANGSOROK
  - a. Modális hangorok
  - b. Dúr – 3 fajta moll
  - c. Kromatikus skála
  - d. Egészhangú skála
  - e. Pentaton

Tananyag, témakörök

6. évfolyam

1. AZ ELŐZŐ ÉVBEN TANULTAK ISMÉTLÉSE
2. HANGNEMEK
  - a. Dúrok
  - b. Párhuzamos mollok
3. HANGNEMKARAKTEREK
4. HANGNEMEK KÜLFÖLDI ELNEVEZÉSEI
5. KIS TERC (k3)
6. NAGY TERC (N3)
7. TISZTA KVART (T4)
8. TISZTA KVINT (T5)
9. KVINTKÖR
10. KIS SZEXT (k6)
11. NAGY SZEXT (N6)
12. KIS SZEPTIM (k7)
13. NAGY SEPTIM (N7)
14. HANGZATOK
  - a. Hármashangzatok
    - i. dúr
    - ii. moll
    - iii. szűkített
    - iv. bővített
  - b. Négyeshangzatok
15. TISZTA HANGKÖZÖK
16. FELHANGOK
17. HANGOLÁSI RENDSZEREK
18. EGY KIS ZENESZERZÉS

Célok, fejlesztési lehetőségek, követelmények

5. évfolyam

1-12. óra: Hangjegy-, szünetértékek; ütemek, ütemmutatók – a ritmussal kapcsolatos ismeretek tanítása

A hangjegy- és szünetértékek (egész, fél, negyed, nyolcad, stb.) értéke, egymáshoz való viszonya és jelölésük. Triola, kvintola, szeptola értéke és jelölésük. Ritmusképletek (nyújtott ritmus, éles ritmus, szinkópa) értéke és jelölésük. Ütemek, ütemmutatók (2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 6/8, stb.). Különleges jelölésű ütemmutatók (C,) jelentése és eredetük. Ütemhangsúlyok és vezényletük. Artikulációs jelek.

A felsorolt ismeretanyag begyakorlása a Gyakorló füzet segítségével és gyakorlatba való átvitele a furulyaórán használt tankönyv (Bali J.: Furulyaiskola I.) darabjai ritmusainak tapsolása által.

13-25. óra: A hangok elnevezése, leírásuk, elhelyezkedésük, módosításaik – a hangokkal kapcsolatos ismeretek tanítása

A hang, mint fizikai jelenség. A hangok megkülönböztetése különböző elnevezésekkel (ABC-s hangnevek, szolmizációs hangnevek) és azok eredete. A „szolfézs” és „szolmizáció” fogalmak elnevezésének eredete. A törzshangok. A hangok fekvéseinek elnevezése, jelölése. Kottakép (öt vonal, hangjegyek szárainak, zászlóinak helyes lejegyzése). Kulcsok, amelyek meghatározzák a hangok elhelyezkedését az öt vonalon. Ezek eredete, jelölése, használata (pl. partitúra).

A felsorolt ismeretanyag begyakorlása a Gyakorló füzet segítségével és gyakorlatba való átvitele a furulyaórán használt tankönyv (Bali: Furulyaiskola I.) darabjai és egyéb kottapéldák által.

25-37. óra: Hangközök, hangsorok - a hangsorokkal kapcsolatos ismeretek tanítása

A hangközök elnevezései (prím, szekund, terc, stb.) és ezek fajtái (kis, nagy, szűkített, bővített). Az egészhang és félhang fogalma. A módosítójelek, ezek jelölése és hatása. A módosított hangok elnevezése és jelölésük. A tiszta prím (T1), tiszta oktáv (T8), bővített prím (B1), kis szekund (k2) és nagy szekund (N2) hangközök elsajátítása, lekottázása és felismerése. Enharmonikus hangok. Hangközfördítések. Hangsorok, azok alaphangjának, vezetőhangjának fogalma. Modális hangsorok (ion, dór, fríg, stb) elnevezéseinek eredete, jellemzői és éneklésük. Dúr és a 3 fajta moll elnevezéseinek eredete, jellemzői és éneklésük. Kromatikus és egészhangú skála elnevezéseinek eredete, jellemzői és lekottázása.

A felsorolt ismeretanyag begyakorlása a Gyakorló füzet segítségével zongorán való bemutatásával és éneklésükkel.

6. évfolyam

1-4. óra: ismétlés zenehallgatással, partitúra

Az elmúlt év zenei fordulatainak (tisza prím, tisza oktáv, kis szekund, nagy szekund, mollok, kromatikus skála, egészhangú skála) ismétlése zenehallgatás által (W. A. Mozart: Nagy g-moll szimfónia; Don Giovanni – nyitány; Ny. Rimszkij-Korszakov: A dongó; C. Debussy: Syrinx). A partitúra megismertetése és hangszerei. Zenefelismerés fejlesztése.

5-15. óra: Hangnemek – Dúrok és párhuzamos molljaik megtanítása

A dúrok elnevezései, előjegyzésük. Keresztek, bék ismerete megfelelő sorrendben. Párhuzamos mollok, előjegyzésük, vezetőhangjuk, megfelelő dúrhoz való viszonyuk. Alaphangok, vezetőhangok meghatározása ABC-s névvel a különböző hangsorokban. A századok folyamán a különböző hangnemekről írt hangnemkarakterek feldolgozása csoportmunkában. A hangnemek idegen nyelvű (angol, német, olasz, francia) elnevezéseinek megtanítása.

A felsorolt ismeretanyag begyakorlása a Gyakorló füzet segítségével.

A furulyatankönyvben (Bali J.: Furulyaiskola II.) található darabok hangsorainak (modális), hangnemeinek (milyen dúr, milyen moll) felismerése.

16-25.óra: Hangközök folytatás

A kis terc (k3), nagy terc (N3), tisza kvart (T4), tisza kvint (T5), kis szext (k6), nagy szext (N6), kis szeptim (k7) és nagy szeptim (N7) hangközök elsajátítása, lekottázása és felismerése. Kvintkörök. Az említett hangközök tipikus előfordulása zeneművekben (L. van Beethoven: V. Sors szimfónia; Egressy B.: Szózat; W. A. Mozart: Ah, vous dirai; Gerencséri utca – magyar nd.; A part alatt – magyar nd.), ezek éneklése és zenehallgatás.

A felsorolt ismeretanyag begyakorlása a Gyakorló füzet segítségével.

Az eddig megtanult hangközök felismerése a furulyaiskola darabjaiban.

26-30. óra: Hangzatok – A hangzatokkal kapcsolatos ismeretek tanítása

Hármashangzatok (dúr, moll, szűkített, bővített). Ezek alaphelyzetű lekottázása és felismerése. Négyeshangzatok váltzatainak lehetőségei. Domináns szeptim (D7) és szűkített szeptim akkord (sz7) akkord felépítése, lekottázása.

A felsorolt ismeretanyag begyakorlása a Gyakorló füzet segítségével.

A hármashangzatok hallás utáni felismerése hangulatjelekkel (dúr- ☺, moll- ☹, stb.)

31-35. óra: Hangolások – A hangolásokkal kapcsolatos ismeretek tanítása

A tisza hangközök. A felhangok jelensége és egymáshoz való viszonyuk. Hangolási rendszerek. A hangok fizikájából adódó Pitagoraszi és Didümoszi komma problematikája, és a különböző zenei korok erre adott válasza az eltérő hangolási rendszerekkel. Tiszta hangolás, Pitagoraszi hangolás, középhangú hangolás, jól temperált hangolás, kiegyenlített hangolás. Ezek zenei korokba helyezése.

36-37. óra: Egy kis zeneszerzés – Játék az eddig tanult ismeretekkel

Mindenki saját nevének lekottázása, ennek variálása, zeneművé formálása és eljátszása.

Értékelési lehetőségek

A megtanult és begyakorolt ismeretek rendszeres, kisebb egységek utáni, írásbeli dolgozatban való számonkérése.

Ajánlott eszközök

Tárgyi eszközök

- nagy alakú ötvonalas kottafüzet
- Íróeszközök
- Tankönyv: Elméleti szolfézs kezdőknek (Összeállította és írta: Balogh Vera) - könyvtári
- Gyakorló füzet (Összeállította: Balogh Vera)